

18. OKTOBER 1945

Valgkommentar for Oslo Handelsstand

Noen dager etter valget, den 18. oktober, holdt Gerhardsen et foredrag i Oslo Handelsstand om hovedlinjene i Arbeiderpartiets politikk under gjenreisningen. Det var hans første offentlige foredrag etter valgseieren:

Det er første gang Norges Storting har hatt et sosialistisk flertall. Ikke alle liker det. Men valgresultatet er på den annen side mottatt med ro, det er ikke noe tegn til panikk. I dette kan en se en økt respekt for demokratiet og en større vilje til gjensidig forståelse. Det er et bevis for at avstanden mellom de politiske partier er mindre enn før krigen. Dette kan på mange vis være nyttig og gunstig i et demokratisk samfunn, hvor et politisk parti ikke er noe mål i seg selv, men et *middel* til å nå et bestemt mål. Selv gamle partigjengere kan gjøre klokt i å huske det. Enten vi liker det eller ikke,

må vi bøye oss for folkeflertallets vilje. Fellesprogrammet vil danne utgangspunktet for arbeidet framover, men gjennomføringen av de enkelte saker må ta preg av det partiet som har fått flertall i Stortinget ved valget.

Arbeiderpartiets stilling til regjeringsspørsmålet vil bli avgjort på det landsstyremøte som trer sammen mandag. Men allerede i dag kan jeg si at Arbeiderpartiet under alle omstendigheter vil være innstilt på samarbeid med alle positive krefter i folket.

Men selv om vi ser vakre utslag av samfunnsånd, at personlige hensyn settes villig til side, må en være klar over at det fremdeles er sosiale motsetninger i det norske folk, og at det vil være delte meninger om framgangslinjen. Det som er viktig, er at meningsbrytningene skjer på et saklig grunnlag. Slike idébrytninger vil bare virke berikende og fremme en sunn, demokratisk utvikling.

Statsministeren understreker meget sterkt at vi ikke kunne nå fram til vår levestandard før krigen før arbeidslivet var bygd opp igjen. Arbeid er det eneste løsenet. Noen snarvei finnes ikke. Arbeid og atter arbeid er det eneste som nytter, og det er nødvendig at alle tar sin forholdsmessige del av børen. Arbeiderpartiet ville ha retten til arbeid grunnlovfestet:

Industrien er den hovednæring som har de naturligste muligheter for ekspansjon. De nye organer, produksjonsutvalg, bransjeutvalg og det økonomiske samordningsråd skal legge grunnlaget for et bedre samarbeid mellom alle som deltar i arbeidslivet. Arbeiderne og funksjonærene vil få større innsikt, innflytelse og ansvar.

Alle ansvarlige organisasjoner er enige om at en under gjenreisingsperioden må søke å unngå faglige konflikter, streiker og lockouter. Men det er ikke nok å få partene til å innse riktigheten av dette. Hvis de økonomiske motsetningene blir for store, kan ingen kraft i verden hindre at partene tørner sammen likevel. Her gjelder det å håndtere de økonomiske problemene og arbeidsproblemene slik at de ikke legger spiren til konflikter. Det er framfor alt maktpåliggende å sikre en stabil økonomisk utvikling, slik at vi unngår kriser og forskyvninger. Dette er bakgrunnen for regjeringens forsøk på å holde et stabilt prisnivå. Det blir gitt tilskudd for å holde prisen på viktige vareslag nede. Bare til brød og melk blir det ytet over 100 millioner kroner årlig. Det er det samme ønske om økonomisk stabilitet som ligger bak pengesanereringen, formuesregistreringen og engangsskatten på formuesøkning under krigen.

Arbeiderpartiet sier i sitt program at man tar sikte på å nytte ut all privat virkelyst, initiativ og foretaksomhet. Det er en rekke virksomheter som det er innlysende riktig at samfunnet overtar, men dette er mer prak-

tiske spørsmål enn prinsippspørsmål for Arbeiderpartiet. Vi vil først og fremst se dem utredet. Alle skal være trygge for at de sakkyndige skal få full rett til å gi uttrykk for sine synsmåter. Kan man under utredningen få overbevist oss om at påstanden om at statsdrift er uøkonomisk og uhen-siktsmessig — og derfor ikke er til fordel for folket — da tror jeg Arbeiderpartiet vil bøye seg for det. Men forutsetningen er at det må være saklige innvendinger som skal veie, og ikke hensyn til enkeltpersoners private interesser.

Når det dreier seg om disse vanskelige spørsmål, er det lett så lenge en er enig, men det blir vanskeligere når uenigheten oppstår. Det er her et spørsmål om demokratisk kultur. Vi må ha den nødvendige respekt for folkeviljen. Og kan debatten om disse spørsmålene føres på en saklig måte, behøver det ikke å skape noe skille i det norske folk. Bare ved å legge grunnlaget for en effektiv utnytting av landets muligheter, kan grunnlaget legges for de viktige sosiale saker som må løses: trygdene, boligspørsmålet, utdanningen, feriestørsmålet.